

DE GEREFORMEERDE SEKTE DER KNABBENHOUWERS

EEN POLEMIEK IN 1742 TEGEN DE ZEKERHEID
VAN HET GELOOF

DOOR F.A. VAN LIEBURG

IN november 1742 werd in meerdere steden in Holland een pamflet in omloop gebracht, waarin een anonieme gereformeerde scribent zijn geloofsgenoten waarschuwde voor 'de seer gevaarlijke en zielverderffelijke gevoelens van de soo genaamde Knabbenhouders, die in de schoot van Nederlants Kerk huysvesten'¹). De persoon naar wie de aanhangers van de daarin genoemde reeks dwalingen waren genoemd, een zekere Pieter Knabbenhouwer te Rotterdam, haastte zich om nog dezelfde week door middel van een *Tegen-waarschouwinge* zijn heterodoxie te ontkennen en zijn beschuldiger tot meer openheid en bewijsvoering uit te nodigen²). Inderdaad bezorgde deze een maand later, zij het nog steeds zonder vermelding van zijn naam en uitgever, een tweede druk van het pamflet, voorzien van uitvoeriger toelichtende aantekeningen die verwezen naar getuigenissen van betrokken personen uit Rotterdam, 's-Gravenhage, Leiden, Gorinchem en Alblasterdam³). Daarmee was de korte pennestrijd ten einde en verdween de zaak even plotseling als zij opkwam weer onder de oppervlakte van het godsdienstig-kerkelijk gebeuren.

De Nederlandse kerkgeschiedschrijving heeft aan de Knabbenhouders minimale aandacht besteed. De bekende Annaeus Ypey (1760-1837) wijdde er in zijn kerkgeschiedenis van de 18de eeuw een enkele regel aan bij de behandeling van de diverse mystieke en separatistische groepen die ons land ook in dit tijdperk nog rijk was⁴). Latere publicisten blijken steevast Ypey te hebben overgeschreven, zonder het nodig te achten diens beeldvorming aan bronnenonderzoek te toetsen⁵). Nu de laatste jaren ook kerkhistorici belang gaan stellen in het leven en denken van niet-dominante groepen in de samenleving, is er reden genoeg aan de Knabbenhouders een detailstudie te wijden die een bouwsteen kan vormen voor de nog lang niet geschreven sociaal-culturele of mentaliteitsgeschiedenis van het gereformeerde protestantisme in Nederland.